

Vuonoviken SE0820709

Bevarandeplan Natura 2000-område

Länstyrelsen
Norrbotten

Titel: Vuonoviken SE0820709
Bevarandeplan Natura 2000-område.
Diarienummer: 511-10363-2017
Omslagsbild: Anna Högdahl
Kontaktuppgifter: Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/norrbotten

ISSN: 0283-9636

Områdesinformation

Uppdaterad:	2017-12-14
Kommun:	Haparanda
Läge:	5 km sydväst om Haparanda
Markägarförhållanden:	Privat
Områdets totala areal:	4 ha
Områdestyp:	Föreslaget område av gemenskapsintresse (pSCI) 2001-06-01 Område av gemenskapsintresse (SCI) 2005-01-01 Särskilt bevarandeområde (SAC) 2011-03-01. Regeringsbeslut M2010/4648/Nm
Ytterligare skyddsform:	Saknas
Berörda samebyar:	Liehattjä

Innehållsförteckning

Allmänt	5
Vad är en bevarandeplan?	5
Tillståndsplikt och samråd	5
Översiktskarta	6
Naturtyper och arter som ska bevaras i området	7
Bevarandesyfte	7
Beskrivning av området	8
Bevarandemål	9
Hotbild	10
Bevarandeåtgärder	11
Bevarandetillstånd	11
Bilaga 1 - Naturtyper och arter	12

Allmänt

EU-länderna jobbar gemensamt för att värna om den biologiska mångfalden och har enats om vilka naturtyper och arter som är extra viktiga att skydda och bevara. Dessa finns listade i art- och habitatdirektivet samt i fågeldirektivet. De områden som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 har pekats ut eftersom de innehåller en eller flera av dessa naturtyper och/eller arter och är ett led i att skydda dessa. Vissa arter och naturtyper i direktiven är prioriterade vilket innebär att extra hänsyn ska tas till dem. Varje område som ingår i Natura 2000-nätverket föreslås av respektive länsstyrelse och beslutas av regeringen.

Vad är en bevarandeplan?

Över hela Sverige finns idag en stor mängd naturområden som ingår i Natura 2000. Till varje sådant område finns det en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området och dess syfte, mål och värden. Bevarandeplanen är tänkt att fungera som:

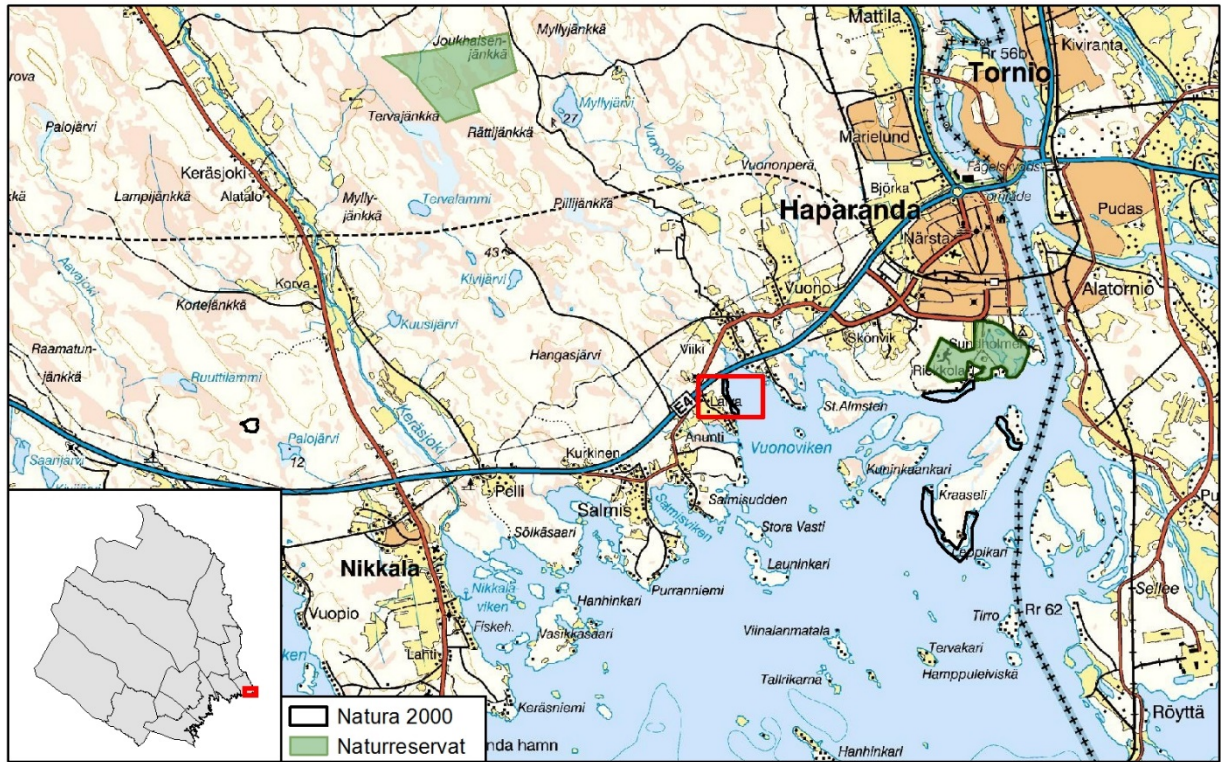
- Ett vägledande dokument för berörda myndigheter, kommuner, exploatörer m.fl. vid eventuella bedömningar och prövningar som kan ske vid exploatering eller andra åtgärder som riskerar att skada Natura 2000-området.
- Ett informationsunderlag vid bedömning av om området är tillräckligt skyddat och för hur området bör skötas för att på bästa sätt upprätthålla eller utveckla de naturvärden som pekats ut där.
- En informationskälla till markägare, brukare, marknadsaktörer och allmänhet om området och vilka värden som är speciella för just där.

Tillståndsplikt och samråd

Särskild lagstiftning gäller för Natura 2000-områden. Detta regleras i miljöbalken, 7 kap. 27-29§§. För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön inom området. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Ett tillstånd får lämnas endast om verksamheten/åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter/åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Den får inte heller medföra att arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av dessa inom området. Särskilda undantag kan göras från detta, men endast med regeringens tillstånd. Mer information om detta finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Översiktskarta

0 1 2 4 6 8 10 Kilometer

0 250 500 Meter

© Länsstyrelsen Norrbotten och © Lantmäteriet

Naturtyper och arter som ska bevaras i området

Kod	Art
1942	Hänggräs (<i>Arctophila fulva</i>) ²
1966	Ävjepilört (<i>Persicaria foliosa</i>) ²

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Andel (%) ¹⁾
1630	Strandängar vid Östersjön ²	1,9	48
9030	Landhöjningsskog ²	0,7	18

* - Naturtyp prioriterad inom EU

¹⁾ Andelen utpekade naturtyper i området behöver inte uppgå till 100 % av arealen.

²⁾ Fastställd av regeringen.

Ovan redovisas naturtyper och arter från art- och habitatdirektivet som pekats ut som värdefulla i området. Det baseras på bästa tillgängliga kunskap, vilket för vissa områden skiljer sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har i dessa fall för avsikt att föreslå ändringarna till regeringen. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, därför är det nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Information om naturtypernas utbredning inom området finns i kartverket Skyddad natur. Det finns på Naturvårdsverkets hemsida och hittas genom att där söka på "kartverket skyddad natur". Kartan över naturtyper hittas under Naturtypskarteringar. Kunskapen om Natura 2000-områdena utvecklas dock ständigt, kontakta därför Länsstyrelsen i Norrbotten vid behov av aktuell information.

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet för områdets bevarande är att det (enligt 16§ Förordningen om områdesskydd) ska bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och/eller arterna på biogeografisk nivå, dvs. för hela nätverket. Det enskilda Natura 2000-områdets syfte är också att lokalt bevara eller återskapa ett gynnsamt bevarandetillstånd för de naturtyper och arter som utpekats.

Prioriterade bevarandevärden

Vuonoviken har pekats ut som Natura 2000-område på grund av sina populationer av hänggräs och ävjepilört. Arterna har på landskapsnivå minskat kraftigt till följd av bl.a. minskad hävd av stränder samt övergödning. Syftet med området är därför att bevara denna viktiga växtplats, där naturliga förutsättningar fortfarande finns för långsiktigt livskraftiga populationer. Området bidrar till att säkerställa att arterna på lång sikt finns kvar i länet och kan också fungera som spridningskälla för andra lokaler i närområdet.

Prioriterade åtgärder

Åtgärder för att återinföra hänggräset utgör den prioriterade åtgärden för området.

Gynnsam bevarandestatus

En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Dess naturliga eller hävdbetingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande.
2. Den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den ska kunna bibehållas på lång sikt finns och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid.
3. Bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö.
2. Artens naturliga eller hävdbetingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid.
3. Det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Beskrivning av området

Vuonoviken ligger ca 5 km SV om Haparanda vid södra sidan av E4:an. Viken är grund och den blöta strandängen i Natura 2000-området domineras av norrlandsstarr, krypven, sjöfräken samt älggräs, kråklöver, madrör, sprängört, strätta och topplösa. Strandzonen är diffus och ängen växer mer eller mindre direkt ner i vattnet, ibland med knappsävsdominerade bestånd.

Botten är mjuk och dyig med finsediment och organiskt material. Enstaka ruggar av starr växer en bit ut från stranden. Här ser man ofta sångsvan och olika andfåglar. Vattenståndet varierar och efter kraftiga sydostvindar med högvatten kan det ligga drivor av växtmaterial som flutit iland från havet.

Här och var på strandängen ligger större stenblock. Enstaka buskar av vide har börjat krypa in från skogskanten. I södra delen av området finns en liten fastmarksholme med lövträd av björk, al och vide. En långsmal formation av stora block (revel eller pir) är numera bevuxen med höga videbuskar. Längs denna är botten fastare med finsediment och stenar i olika storlekar. Hänggräs inventerades på platsen 2000 och man hittade då två växtplatser, en på ca 10 m² i södra delen och en med 6 exemplar i norr. År 2005 och 2006 återfanns endast ett fyrtiotal plantor i södra delen. Hänggräset har därefter eftersökts inom hela området av länsstyrelsen både 2012 och 2014 utan resultat.

Vid inventering 2001 påträffades över 2000 exemplar av ävjepilört i området.

Populationsstorleken kan variera kraftigt mellan åren och under föregående året återfanns endast 30 stycken. Ävjepilörten växer i området ofta tillsammans med en riklig förekomst av sylört. Det är troligt att området tidigare har betats.

Bevarandemål

Bevarandemålet beskriver det tillstånd som ska råda när naturtypen/arten har uppnått gynnsamt bevarandetillstånd och genom detta också på bästa sätt fyller sin funktion i Natura 2000-nätverket. Det är tänkt att fungera som en vägledning vid t.ex. skötselplanering och uppföljning men utgör också ett viktigt underlag vid tillståndsprövning. De angivna arealerna får avvika från bevarandemålen om det är till följd av naturliga förändringar. För en beskrivning av naturtyperna, se Bilaga 1.

Hänggräs 1942

Området ska ha ett stabilt och livskraftigt bestånd av hänggräs. Dess livsmiljö ska inte minska eller försämrans. Växtplatsen ska vara opåverkad av gödande ämnen, och ska fortsatt utsättas för störning i form av t.ex. vågslag och isskjuvning.

Ävjepilört 1966

Områdets bestånd av ävjepilört ska vara livskraftigt. Artens livsmiljö ska inte minska eller försämrans och ska hysa en naturlig hydrologi med naturlig störning från t.ex. vågor och havsis.

Strandängar vid Östersjön 1630

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 1,9 ha. Den ska utgöras av en trädfri och naturligt uppkommen strandäng. Ängens struktur och flora ska vara präglad av landhöjning och naturlig störning från t.ex. vågor, vattenståndsfluktuationer och havsis. Naturtypen ska

hysa typiska arter av kärlväxter och/eller fåglar. Naturtypen ska hållas fri från tydligt negativ mänsklig påverkan.

Landhöjningsskog 9030

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 0,7 ha. Den ska ha en naturlig struktur och vara präglad av naturlig succession och landhöjning, med en typisk gradient av ung till gammal primärskog. Skogen ska ha en naturlig trädslagsblandning med en stor åldersspridning samt innehålla död ved. Främmande arter som kan utgöra ett hot mot naturmiljön ska inte förekomma. Områdets hydrologi ska vara intakt och inga diken med avvattande effekt ska finnas. Det ska även förekomma för naturtypen typiska arter av svampar och/eller fåglar.

Typiska arter

De typiska arterna är arter som valts ut eftersom de är knutna till viktiga strukturer eller funktioner i naturtypen eller själv utgör ett värde. De är ofta känsliga och reagerar då snabbt på negativ förändring. Detta gör att de är positiva indikatorer för naturtypen och deras förekomst utgör därmed en bedömningsgrund för naturtypens bevarandestatus. En generell förutsättning för gynnsam bevarandestatus är att ingen påtaglig minskning ska ske av populationerna av de typiska arterna i naturtypen.

Hotbild

Nedan beskrivs ett antal potentiella hot mot Natura 2000-områdets värden. Hoten som redovisas är exempel på verksamheter och aktiviteter som bedöms kunna åstadkomma en negativ påverkan på de utpekade naturtyperna och arterna. Texten syftar till att vara vägledande vid prövning och förvaltning. Den ska dock inte ses som komplett utan även andra hotbilder än de som beskrivs här kan bli aktuella och varje enskilt områdes förutsättningar ska alltid beaktas. De faktorer som är av global karaktär, till exempel klimatförändringar och luftföroreningar kan inte lösas genom områdets skötsel utan måste lösas i den politiska debatten. I bevarandeplanen ligger tyngdpunkten därmed främst på kända, potentiella och lokala hot, om det inte är av betydelse för förvaltningen. Om något sker inom eller utanför Natura 2000-området är inte avgörande för prövningen, utan så länge negativa effekter riskerar att uppstå för de utpekade värdena så bedöms det som ett hot. Särskilt vad gäller vatten så ska hänsyn alltid tas till det faktum att lokal påverkan i ett hydrologiskt system kan få negativa konsekvenser över stora arealer både uppströms och nedströms och i flera eller alla systemets ingående beståndsdelar, t.ex. sjöar, vattendrag, grundvatten och våtmarker. För vattendrag som tillhör utpekade älvsystem så bör älvsystemets bevarandeplan också beaktas.

- Muddring skulle innebära ett kraftigt ingrepp i livsmiljön vilket skulle kunna skada

hänggräset och ävjepilörten.

- Förändringar i vattenkvalitén, särskilt övergödning, kan utgöra ett hot för ävjepilörten.
- Skogliga åtgärder som avverkning, röjning och gallring utgör hot mot skogsmiljön genom att lämpliga strukturer eller livsmiljöer förstörs eller avlägsnas. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Alla typer av exploatering t.ex. nybyggnation eller utbyggnad av anläggningar, pirar, bryggor, infrastruktur och liknande utgör alla ett väsentligt ingrepp i naturmiljön och kan hota viktiga värden.

Bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärderna i området ska leda till att de uppsatta bevarandemålen uppfylls över tiden. Det innebär att området måste ha ett tillfredställande skydd mot bland annat exploatering, samt att de skötselkrävande naturtyperna och arterna får den skötsel som krävs för att de ska nå eller upprätthålla ett gynnsamt bevarandetillstånd.

Områdets skydd

I området gäller Natura 2000-bestämmelserna (7 kap 28-29 § miljöbalken). Andra typer av formellt skydd saknas men Länsstyrelsen bedömer detta som tillräckligt i dagsläget. Området bör dock bevakas ifall nya skyddsbehov skulle uppstå.

Skötselåtgärder

Planer finns på att plantera in hänggräs i området från mer talrika växtlokaler. Efter det kan manuella störningsåtgärder bli aktuella för att skapa ett större levnadsutrymme för den störningsgynnade arten. Att införa bete skulle också kunna vara en gynnsam åtgärd men behöver samrådats med Länsstyrelsen. Annars gäller att området genom intern dynamik och andra naturliga processer ska fortsätta att utvecklas fritt.

Bevarandetillstånd

Området har utsatts för liten mänsklig påverkan och hyser höga naturvärden. Därför bedöms de utpekade naturtyperna och ävjepilörten ha ett bevarandetillstånd inom området som i dagsläget är gynnsamt. Eftersom hänggräset försvunnit från lokalen kan den inte anses ha gott bevarandetillstånd.

Bilaga 1 - Naturtyper och arter

Enligt Naturvårdsverkets vägledning för svenska naturtyper och arter.

1942 – Hänggräs (*Arctophila fulva*)

Hänggräs växer i eller längs sjö-, älv- och havsstränder. Det växer oftast i ganska näringsrikt, neutralt vatten med låg salthalt. Det tål något surt vatten och viss salthalt men mår inte bra av kväve- och fosforgödning. Samtliga svenska lokaler utom en är efter Bottenvikskusten. Längs kusten är den beroende av landhöjning och vattenståndsförändringar. Arten förefaller inte vara knuten till någon särskild jordart, utan påträffas både på organogena och minerogena jordar/bottnar. Den förekommer ofta på finkorniga sediment men är även funnen på moränbotten i Bottenviken. De flesta är tidvis översvämmade och vintertid påverkade av isskjuvning.

Arten är känslig för konkurrens, främst från högvuxna starrarter och är därför beroende av störda habitat. Beroende på hur nära land den växer är den beroende av vattenståndsfluktuationer, vågskvalp och måttlig isskjuvning eller av strandbete och slåtter. Landhöjningen (ca 7 mm/år i Norrbotten) påverkar hänggräs positivt genom att ny mark, där konkurrensen ännu inte är så stark, blir tillgänglig för kolonisering.

Troligen är arten svårspriidd eftersom det finns till synes lämpliga miljöer i närheten av befintliga lokaler. Arten sprider sig vegetativt, men även med vinden och med vatten (hela individer). En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är 100 meter.

1966 – Ävjepilört (*Persicaria foliosa*)

Ävjepilört förekommer på grunda leriga stränder vid älvar, åar och sjöar samt sällsynt vid småvatten i betesmarker. Vid Bottenviken förekommer den även vid bräckt vatten. Den är ljusälskande och mycket konkurrenssvag. I samtliga områden växer den i miljöer som större delen av året normalt är täckta av vatten och endast periodvis är blottlagda. Arten kräver troligen viss uttorkning av substratet för att gro, men kan sedan växa delvis vattentäckt. På några lokaler är den endast tillfällig och dyker upp när förhållandena är optimala för att några år senare ha försvunnit igen. På merparten av lokalerna är den oftast årlig.

En vattenregim i vattendrag som medför blottläggning av jord under sommaren och översvämning under vår- och höstflod är den avgjort viktigaste störningen för arten. Betesdrift på stränder påverkar också arten positivt.

Arten sprids huvudsakligen längs vattendrag. Långdistansspridning och spridning mellan vattendrag sker troligen med fåglar. En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är mindre än 1000 meter.

1630 – Strandängar vid Östersjön

Merparten av strandängarna är eller har varit påverkade av slätter och/eller betesdrift. Flora och fauna varierar beroende på bl.a. underlag och hävdhistorik, och är oftast präglade av antingen pågående traditionell hävd eller tidigare hävd. Arter som indikerar hävdkontinuitet ska finnas. Naturtypen är i allmänhet helt öppen, men enstaka träd och buskar kan förekomma.

Vegetationen påverkas av naturliga faktorer som till exempel landhöjning, vattenståndsväxlingar och isskrap och är mer eller mindre tydligt zonerad. De hävdade strandängarna är viktiga för häckande vadare.

Strandängar vid Östersjön varierar dock en hel del beroende på var de förekommer.

Landhöjning, vattenståndsväxlingar och isskrap har en mycket större inverkan i norra delen av Östersjöområdet vilket leder till en stor variation i naturtypens artinnehåll och en zonerad av vegetationen samt att de inte har samma krav på hävd för att hållas öppna. På platser med mycket gäss kan betespåverkan från dessa vara betydande och hålla naturtypen öppen. Kärlväxtfloran på strandängar vid Östersjön är ofta artrik och i synnerhet längs Bottenviken och Bottenhavet särpräglad med arter såsom kärrvial, grönlandsgåsört, strandögontröst och klapperögontröst. Längst i norr förekommer ibland även strandviva i naturtypen.

Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte kan anses gå att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

9030 - Landhöjningsskog

Naturtypen förekommer längs kusten från Uppland och norrut. Den finns i flacka områden från Östersjöns normalvattenläge till 3 m.ö.h. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och barr- och/eller trivallöv utgör minst 50% av grundytan.

Skogen som ingår i naturtypen skall vara naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer och vara naturligt föryngrad primärskog. Den kan ha påverkats av t.ex. bete, plockhuggning eller naturlig störning. I de sena successionsstadierna som ingår ska det finnas gamla träd och död ved.

Naturtypen förekommer i ett landskap där en stor del av successionsstadierna såsom stränder, strandängar, busksnår och primärskogar samt våtmarker i olika utvecklingsstadierna finns representerade. I takt med landhöjningen koloniserar de olika ingående miljöerna successivt nya områden. Naturlig dynamik präglar naturtypen. De lägst liggande primärskogarna utgörs ofta av örtrika lövskogar. Längre upp har barrträd börjat etablera sig och olika blandskogstyper uppstår. Högst upp från stranden finns barrskogar vars jordmån utlakats i sådan mån att den influens brackvattnet haft inte längre gör sig påmind och om inte jordarten i sig är näringsrik så är vegetationen typisk för näringsfattiga förhållanden.

Länsstyrelsen
Norrbotten